

ΦΙΛΟΜΗΛΑ ΛΑΠΑΤΑ

Η
ξυπόλυτη
των
Αθηνών

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Η ξηπόλυτη των Αθηνών**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Φιλομήλα Λαπατά
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Δημήτρης Λυμπερόπουλος
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΟΦΥΛΛΟΥ: Βίκυ Αυδή
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Γωγώ Τρικεριώτη

© Φιλομήλα Λαπατά, 2025

© Φωτογραφιών εξωφύλλου: Shutterstock Images, Adobe Images

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2025

Πρώτη έκδοση: Εκδόσεις Καστανιώτη, 2010
Δεύτερη έκδοση: Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ, Νοέμβριος 2025

ISBN 978-618-01-6157-1

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.

Από το 1979

Έδρα:

Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση

Βιβλιοπωλείο:

Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα

Τηλ.: 2102804800

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Since 1979

Head Office:

121, Tatoiu Str., 144 52 Metamorfossi, Greece

Bookstore:

13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece

Tel.: 2102804800

e-mail: info@psychogios.gr
psychogios.gr

ΦΙΛΟΜΗΛΑ ΛΑΠΑΤΑ

Η
ξυπόλυτη
των
Αθηνών

ΑΛΛΑ ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΜΗΛΑΣ ΛΑΠΑΤΑ
ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ

Οι κόρες της Ελλάδας I – Η Επιστροφή, 2015

Οι κόρες της Ελλάδας II – Ο Διχασμός, 2018

Οι κόρες του νερού, 2019

Το δάκρυ του Χριστού (Lacryma Christi), 2020

Εις το όνομα της μητρός, 2020

Επικίνδυνες Λέξεις, 2022

Οι κόρες της Ελλάδας III – Η Κάθαρση, 2024

ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΜΗΛΑΣ ΛΑΠΑΤΑ
ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η χήρα του Πειραιά, 2012

*Αφιερωμένο σε όλους εκείνους οι οποίοι,
σε κρίσιμη στιγμή της ζωής τους,
είχαν τη δύναμη ν' αποδεσμευτούν
από λανθασμένα πρότυπα και πεποιθήσεις
και βρήκαν το κουράγιο να προχωρήσουν σε ριζικές αλλαγές,
αφήνοντας να μπει φρέσκος αέρας
στις σχέσεις τους και στη ζωή τους.*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ	13
Μια νύχτα με πανσέληνο	17
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ	171
Luz de Luna (Φως της Σελήνης)	173
Τα καλά και συμφέροντα.....	205
Το παρασκήνιο ενός γάμου	259
Η ξυπόλυτη των Αθηνών.....	307
Η αλφαβήτα του έρωτα.....	349
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	387
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	389

*Σ' ένα μεγάλης διάρκειας εναντίον
έζησα μες στην ευμάρεια.*

ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗΣ, *Εκ του πλησίον*

Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Φ. Α. ΕΛΙΑΔΙΜΙΕΤ, αρχείο Γιώργου Βαφιαδάκη

Οδός Πανεπιστημίου, ξενοδοχείο «Majestic», 1922.

✿ ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ ✿

*Αἶδ' εἰσὶν Ἀθῆναι, Θησέως ἢ πρὶν πόλης.
(Από εδώ είναι η Αθήνα, η προηγούμενη πόλη του Θησέα.)*

ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΣΤΗ ΔΥΤΙΚΗ ΖΩΦΟΡΟ
ΤΗΣ ΠΥΛΗΣ ΤΟΥ ΑΔΡΙΑΝΟΥ*

* Αποτελούσε το όριο μεταξύ της παλαιάς πόλης του Θησέα και της νέας που έκτισε ο Αδριανός.

Οδός Αιόλου, 1864.

*Ήταν μια φορά κι έναν καιρό μια πόλη μαγική και ζηλεμένη,
αίνιγμα μεταφυσικό, ένας δότης πολιτισμού,
η οποία ζούσε μέσα σ' ένα πανηγύρι φωτός,
με μια πνευματική κληρονομιά που τη βοηθούσε
να πορεύεται στους ορίζοντες του παράλογου
και στους δύσκολους καιρούς, ως έκτακτη σωτηρία...*

ΜΙΑ ΝΥΧΤΑ ΜΕ ΠΑΝΣΕΛΗΝΟ

Το εντυπωσιακό μέγαρο στέκει μεγαλοπρεπές στην αρχή της οδού Πανεπιστημίου, δρόμου τον οποίο οι παλιοί Αθηναίοι θυμούνται αρχικά ως «Βουλευβάριον» και αργότερα ως «Λεωφόρο με τις Γαζίες». Ένα από τα ωραιότερα νεοκλασικά κτίρια της Αθήνας, η οικία Χρυσολωρά-Αλφιέρι βρίσκεται απέναντι από το Ιλίου Μέλαθρον και το Οφθαλμιατρείο Αθηνών. Το τριώροφο, κτισμένο το 1870 σε σχέδια του αρχιτέκτονα Λύσανδρου Κανταντζόγλου, εντυπωσιάζει με την αναγεννησιακού στιλ είσοδό του, με τις μαρμάρινες κολόνες, τις βενετσιάνικες καμάρες με τον θαυμάσιο ζωγραφικό διάκοσμο του Μπιλαντσόνι, τα κομψά αγάλματα στις γωνίες, τα μπαλκόνια με τα μασίφ σιδερένια σκαλιστά κιγκλιδώματα και τα μεγάλα παράθυρα με θέα σε αυτό που αποτελεί ό,τι ωραιότερο έχει να επιδείξει η πόλη των Αθηνών, μετά τα αθάνατα μνημεία της Ακρόπολης, και το οποίο οι κάτοικοί της ονομάζουν «Αθηναϊκή Τριλογία», δηλαδή την Εθνική Βιβλιοθήκη, το Πανεπιστήμιο και την Ακαδημία, και τα τρία αξεπέραστα δείγματα αθηναϊκού κλασικισμού.

Ένας κατάφυτος κήπος, κλεισμένος μέσα σε ψηλό πέτρινο τοίχο, για να εμποδίζει τους περαστικούς να βλέπουν το εσωτερικό του, αποτελεί τη μαρτυρία της αποτυχίας μιας ανθρώ-

πινης προσπάθειας να υποτάξει τη φύση. Ο κήπος συμπληρώνει το μέγαρο από την πίσω μεριά και συνορεύει με τους Βασιλικούς Στάβλους που έχουν πρόσοψη στην αρχή της οδού Σταδίου, στη θέση της οποίας τα παλιά χρόνια βρισκόταν ένα βαθύ ρέμα, το οποίο διαμορφώθηκε αργότερα σε δρόμο.

Η βαριά πόρτα της εισόδου του μεγάρου Χρυσολωρά-Αλφιέρι, με τις ξύλινες διακοσμήσεις και το σκαλιστό μπρούντζινο ρόπτρο, οδηγεί κατευθείαν στον πρώτο όροφο και δέχεται τον επισκέπτη σε ένα μεγάλο κυκλικό χολ, στρωμένο με λευκά μάρμαρα Πεντέλης. Δεξιά και αριστερά, σκαλιστές πόρτες με διακοσμητικό μοτίβο την Αφροδίτη και τους τέσσερις Ερωτιδείς ανοίγουν στο μεγάλο σαλόνι με τις οροφωγραφίες του Νικολάου Γύζη, την τραπεζαρία με τις γύψινες διακοσμήσεις, τη βιβλιοθήκη με τα βαριά εγγλέζικα έπιπλα και την αίθουσα μουσικής με τις εντυπωσιακές τοιχογραφίες του Κόντογλου, στο κέντρο της οποίας δεσπόζει ένα λευκό πιάνο με ουρά. Από το ίδιο λευκό μάρμαρο Πεντέλης είναι και οι δυο σκάλες οι οποίες, κυκλικά, η μια από τα δεξιά και η άλλη από τα αριστερά, οδηγούν στον δεύτερο όροφο με τις τέσσερις κρεβατοκάμαρες, τα δυο μπάνια και το δωμάτιο ραπτικής. Όλα τα δωμάτια έχουν το δικό τους τζάκι, παρότι η οικία Χρυσολωρά-Αλφιέρι είναι από τα πρώτα μέγαρα της Αθήνας με κεντρική θέρμανση, τρεχούμενο νερό και ηλεκτροφωτισμό. Μέσα σ' αυτή την εξαιρετική αξιοπρέπεια του σπιτιού, δύσκολο να φανταστεί κανείς πως θα μπορούσαν ποτέ να είχαν ακουστεί συζητήσεις χυδαίες και να είχαν λεχθεί λόγια άπρεπα.

Στο βάθος, στο σημείο που τελειώνει το χολ, κρυμμένα πίσω από κόκκινες βελούδινες κουρτίνες, οι οποίες δίνουν μια θεατρική άποψη στον χώρο, ξύλινα σκαλοπάτια κατεβάζουν

στο ισόγειο. Εκεί βρίσκονται τα διαμερίσματα του προσωπικού, η κουζίνα και η πρόχειρη τραπεζαρία, χώρος στον οποίο η οικογένεια περνάει την περισσότερη μέρα της και παίρνει όλα τα ανεπίσημα γεύματά της. Δίπλα στην ευρύχωρη κουζίνα, το πλυσταριό και η αποθήκη τροφίμων έχουν έξοδο κατευθείαν στον κήπο.

Το μεγάλο αίθριο, στολισμένο με ψάθινες βιενέζικες πολυθρόνες, καταλαμβάνει όλο τον τρίτο όροφο του σπιτιού. Από εκεί φαίνεται η πόλη να πλαισιώνεται ολόγυρα από μια σειρά χαμηλών ορεινών όγκων: στα βόρεια βρίσκεται η Πάρνηθα, δυτικά ο λόφος του Αιγάλεω με τον Ελαιώνα, βορειοανατολικά η Πεντέλη και ανατολικά ο Ύμηττός. Η Ακρόπολη και ο λόφος του Φιλοπάππου συμπληρώνουν με τη μεγαλοπρέπειά τους τη θέα. Από τη βορειοδυτική πλευρά του μεγάλου ξεχωρίζει ο Λυκαβηττός με το εξοχικό Κολωνάκι στους πρόποδες του, το οποίο έχει ήδη συμπεριληφθεί στο σχέδιο πόλεως και έχει αρχίσει η οικοδόμησή του. Από την κάτω μεριά της οδού Πανεπιστημίου διακρίνονται η πλατεία Ομονοίας με το Δημοτικό Θέατρο Αθηνών, το σκούρο πράσινο του Βοτανικού Κήπου και η αρχή της οδού Πατησίων με τις ωραίες επαύλεις και τους ολάνθιστους κήπους την άνοιξη. Ο δρόμος αυτός οδηγεί στα Πατήσια, προάστιο της Αθήνας, όπου τις Κυριακές Αθηναίοι και Αθηναίες έφιπποι κάνουν τον περίπατό τους μέχρι τον Πύργο της Βασιλίσσης. Στο βάθος, κτισμένο με πεντελικό μάρμαρο σε νεοκλασικό ρυθμό, το Μετσόβιο Πολυτεχνείο σβήνει τον όγκο του στον ανοιχτό ορίζοντα. Από τη βόρεια πλευρά του αίθριου φαίνεται ο Αρδηττός και οι τελευταίες κερκίδες του Σταδίου. Βορειοανατολικά διακρίνονται η πλατεία Συντάγματος με τα Ανάκτορα, ο Βασιλικός Κήπος, ένα μέρος του πολυτελέστατου ξενοδοχείου «Μεγάλη Βρετανία»,

κιρίου στο οποίο παλιά στεγαζόταν η Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή, και τα νεοκλασικά σπίτια της Πλάκας. Λίγο πιο κάτω, επί της οδού Σταδίου, φαίνεται το κτίριο της Βουλής των Ελλήνων. Πέρα βαθιά προς τον Νότο, τις μέρες που φυσάει βοριάς και η ατμόσφαιρα είναι καθαρή, φαίνεται και ο Σαρωνικός. Από το αίθριο του τριώροφου, η Αθήνα, καινούργια αλλά επαρχιώτισσα ακόμα, καθώς υφαίνει την ιστορία της, εκτείνεται ολόγυρα μέχρι εκεί που φτάνει το μάτι, δυναμική και κυρίαρχη.

Το μέγαρο Χρυσολωρά-Αλφιέρι μοιάζει με ένα εργαστήριο όπου ο αρχιτέκτονας πειραματίστηκε σε μια αποθέωση νέων ιδεών. Εσωτερικά, το οικοδόμημα αποτελεί ένα εξαιρετικό δείγμα καλαισθησίας και κομψότητας. Ένας θρίαμβος μεταξωτών ταπετσαριών και βελούδινων κουρτινών ταιριάζει απόλυτα με τον ζωγραφικό διάκοσμο των οροφών. Οι χώροι έχουν σχεδιαστεί από αρχιτέκτονες της εποχής, με ιδιαίτερο τρόπο ώστε ν' αναδεικνύουν τις λεπτομέρειες των πολύτιμων επίπλων. Καθρέφτες βενετσιάνικοι, πορσελάνες, μπιμπελό, πολυέλαιοι, κινέζικα βάζα, χειροποίητα μεταξωτά χαλιά, κρυστάλλα, μια συλλογή από ξίφη και όπλα με ιστορία τριών αιώνων, μουσειακοί πίνακες, όλα μοναδικά κομμάτια, ίχνη εκλεκτού ευρωπαϊκού στιλ, αλλά και γούστου πλούσιου, ανατολίτικου, από μακρινές πατρίδες, μαρτυρούν την αστική ευμάρεια του ιδιοκτήτη.

Και όμως, απόψε, περασμένα μεσάνυχτα και ξημερώματα της 1ης Ιανουαρίου του 1902, η παρατηρητική ματιά ενός άορατου επισκέπτη, ο οποίος μπήκε κρυφά μέσα στο μέγαρο με βήματα ασώματα, θα προσέξει πως όλα στο αρχοντόσπιτο, καλαίσθητα και φροντισμένα με απαράμιλλη νοικοκυροσύνη, δηλώνουν μια χαμένη ευδαιμονία, μια παρακμή. Οι κόκκινες

βελούδινες κουρτίνες των παραθύρων έχουν αρχίσει να ξεθωριάζουν. Οι μεταξωτές ταπετσαρίες των τοίχων ξεκολλούν σε διάφορα σημεία. Οι οροφोगραφίες έχουν χλομιάσει. Κάποιοι πίνακες λείπουν, έχουν αφήσει όμως τα σημάδια τους πάνω στους τοίχους. Ίσως να έχουν πουληθεί για να σώσουν ένα επίπεδο ζωής, το οποίο άλλαξε κάποτε στα δεδομένα της στιγμής που έφθινε μέσα στην ανέχεια. Όσοι πίνακες υπάρχουν ακόμα κρεμασμένοι στους τοίχους έχουν άμεση ανάγκη συντήρησης. Τα χειροποίητα μεταξωτά χαλιά έχουν αρχίσει να ξεφτίζουν στις άκρες. Τα κομψά έπιπλα ζητούν επιδιόρθωση. Οι αρζαντιέρες*, άλλοτε γεμάτες λεπτοδουλεμένα ασημένια αντικείμενα και οικογενειακά κειμήλια, τώρα, σχεδόν άδειες, περιέχουν τα εναπομείναντα κομμάτια μιας οικογενειακής μνήμης, η οποία υπήρξε μέρος και μαρτυρία της ιστορίας του ελληνικού έθνους. Οι μπροκάρ ταπετσαρίες των καναπέδων χρειάζονται ανανέωση. Το φθαρμένο ξύλινο παρκέ των δωματίων θέλει επιδιόρθωση και τα εξαιρετικά μάρμαρα της Πεντέλης, τα οποία ντύνουν το χολ και τις σκάλες, έχουν άμεση ανάγκη από τρίψιμο και γυάλισμα.

Στο ισόγειο, η κουζίνα είναι σκοτεινή. Στο μαρμάρινο πάτωμα διακρίνονται ακόμα τα υπολείμματα από ένα σκορπισμένο ρόδι που κάποιος, φαίνεται, έσπασε για γούρι, για το καλωσόρισμα του καινούργιου χρόνου. Αύριο θα το καθαρίσουν, θα τρίψουν το λευκό και φαγωμένο από την πολυκαιρία μάρμαρο, αλλά τα σημάδια θα έχουν προστεθεί στα ήδη υπάρχοντα των προηγούμενων χρόνων. Τα σκεύη και τα σερβίτσια, όσα χρησιμοποιήθηκαν για το δείπνο, έχουν όλα πλυθεί και έχουν μπει στη θέση τους. Δίπλα, η πρόχειρη τραπεζαρία εί-

* Βιτρίνες για έκθεση ασημένιων αντικειμένων.

ναι ήδη στρωμένη με το σερβίτσιο του πρωινού της επόμενης μέρας. Στο τέλος του διαδρόμου, τα διαμερίσματα του προσωπικού είναι άδεια. Τις παλιές καλές εποχές, ήταν όλα γεμάτα και ξεχειλίζουν από ζωή. Το υπηρετικό προσωπικό ήταν συγχωνευμένο μέσα στην οικογένεια. Ήταν μέρος της αναπόσπαστο. Ήρθαν όμως δύσκολοι καιροί, λιγότεψαν τα πρόσωπα, πολλαπλασιάστηκαν οι αφαιρέσεις. Απόψε, μόνο σ' ένα δωμάτιο με άσπρους τοίχους τρεμοπαίζει η φλόγα ενός κεριού και μια λεπτή μικροκαμωμένη γυναίκα φαίνεται να ξαγρυπνάει. Το δωμάτιο έχει πόρτα κατευθείαν στον κήπο και είναι επιπλωμένο με τα απαραίτητα: κρεβάτι, κομοδίνο, ντουλάπα κι ένα τραπέζι με δυο καρέκλες. Η γυναίκα φοράει μάλλινο νυχτικό και είναι ξυπόλυτη. Φαίνεται γύρω στα τριάντα πέντε, κοκκινομάλλα, με παράξενα μάτια –το δεξί γκριζο και το αριστερό στο χρώμα του αμέθυστου–, οβάλ πρόσωπο, απαλό στόμα, ήρεμες κινήσεις. Δεν είναι όμορφη, κάτι όμως στον τρόπο που κινείται, στο σήκωμα του κεφαλιού, στο λύγισμα της μέσης, στο τόξο της πλάτης, στη στοργγγυλάδα του στήθους, στην απαλή καμπύλη των γοφών, την κάνει ενδιαφέρουσα. Παίρνει την κουβέρτα από το κρεβάτι και τυλίγεται στη ζέστη της. Στη φλόγα του κεριού ανάβει ένα τσιγάρο. Τραβάει λαίμαργα δυο ρουφηξιές και καταπίνει τον καπνό. Ανοίγει την πόρτα σιγά, με προσοχή, μην ξυπνήσει το κοιμισμένο σπίτι, και βγαίνει στον κήπο. Η παγωμένη νύχτα τής κόβει την ανάσα. Ανάμεσα στις σκιές των δέντρων και των θάμνων, σ' έναν ουρανό γύρω γύρω κατασκοτεινό, παίζει κρυφτό, ραδιούργα και φλογερό, η τελευταία πανσέληνος του χρόνου που αποχωρεί. Η γυναίκα μένει άλλη μια φορά εκστατική στο θέαμα του κήπου: Πράσινος όλο τον χρόνο. Όσα χρόνια δουλεύει στο σπίτι, ποτέ δεν μπόρεσε να ξεπεράσει τη μέθη του πράσινου. Όσο και να τον

φροντίζει ο κηπουρός, όσο κι αν προσπαθεί και η ίδια καθημερινά να τον βάλει σε κάποια τάξη, κλαδεύοντας και στηρίζοντας σε βέργες θάμνους και ξεστρατισμένα κλαδιά, τόσο εκείνος θαρρείς και ακολουθεί μια δική του μυστική πορεία προς την ακαταστασία. Ανθίζει σε λάθος εποχές, φουντώνει γεμάτος ζωή ακόμα και τον χειμώνα, σαν να είναι άνοιξη, τα δέντρα του καρποφορούν όλο τον χρόνο. Η γυναίκα σηκώνει τα μάτια της στον ουρανό. Το φεγγάρι την τυλίγει με την υπερβολή του. Διαλέγει μια θέση στα σκοτεινά και κάθεται στο σκαλοπάτι ν' απολαύσει το τσιγάρο της. Ακριβό, με καπνό άριστης ποιότητας από το Αγρίνιο, μάρκα «Βάρκας-Λέρτας», αγορασμένο από το καπνοπωλείο του Ανδρέα Γαζή στην οδό Ερμού, δίπλα στο χαρτοπωλείο Πάλλη και Κοτζιά. Καπνίζει ήρεμα και μ' εγκατάλειψη. Αφήνεται στη σιωπή της νύχτας, της συντροφού των μεγάλων στιγμών. Απολαμβάνει αργά το μοναδικό της βίτσιο, κρυφή πολυτέλεια μιας κατά τα άλλα στερεημένης ζωής. Ας είναι. Απομακρύνει τα κόκκινα μαλλιά από το πρόσωπό της και σφίγγει την κουβέρτα επάνω της. Ας είναι χαλάλι της! Με ονειροπόλα ματιά και την ηρεμία αυτών που έχουν αντέξει το αβάσταχτο, απενίζει με πίστη το μέλλον, το οποίο περιλαμβάνει όσα δεν της έχουν συμβεί ακόμα.

Ενώ η γυναίκα απολαμβάνει το τσιγάρο της στην ευχάριστη ακαταστασία του κήπου, μέσα στο σαλόνι του πρώτου ορόφου όλα σιωπούν τακτοποιημένα και σκοτεινά. Οι βελούδινες κουρτίνες, τραβηγμένες στα μεγάλα παράθυρα, αποκλείουν απόψε το φεγγάρι από το ευρύχωρο δωμάτιο. Στο μαρμαρίνο τζάκι οι στάχτες μιας φωτιάς που έσβησε είναι ό,τι απέμεινε από την πρωτοχρονιάτικη οικογενειακή γιορτή, η οποία έχει από ώρα τελειώσει. Πάνω από το τζάκι, μέσα από το πορτρέτο της, μια ολόσωμη ξανθιά καλλονή του περασμένου αιώνα

κοιτάζει, με πράσινο βλέμμα σιωπηλής οδύνης, τα ίχνη της ένδοξης χρεωκοπίας των ενοίκων. Το βιενέζικο ρολόι της τραπεζαρίας σημαίνει τρεις, αργά σαν πένθιμος χρησμός, και ταράζει με τους χτύπους του την ησυχία του σπιτιού. Στον γωνιακό καναπέ έχει ξεχαστεί ένας εικονογραφημένος τόμος της βιβλιοθήκης του Ιουλίου Βερν των εκδόσεων Σιδέρη. Στο μικρό τραπέζι, μεταξύ των καναπέδων, βρίσκεται ακουμπισμένος ένας φωνογράφος με τους δίσκους του. Στο ροζ δωμάτιο της μουσικής, πάνω στο πιάνο, ανοιχτές οι παρτιτούρες των «Σονέτων» του Σοπέν κρατούν ακόμα στις νότες τους τη δύναμη των αναμνήσεων.

Στον δεύτερο όροφο, οι υπόλοιποι κάτοικοι του σπιτιού έχουν από ώρα αποσυρθεί στα δωμάτιά τους. Ο διάδρομος είναι σκοτεινός. Οι τοίχοι, λευκοί, με εμφανή την πατίνα που άφησε το πέρασμα του χρόνου, είναι γυμνοί από πίνακες, αλλά με γύψινες διακοσμήσεις, οι οποίες χαρίζουν τη λιτή τους κομψότητα στον χώρο. Τίποτα περιττό. Στο βάθος, πίσω από πόρτες μισάνοιχτες, φαίνονται τα δυο μεγάλα μαρμάρινα μπάνια, πολυτελή και με τρεχούμενο νερό, σπάνιο λούσο για την εποχή. Δεξιά, τρεις πόρτες κρύβουν δωμάτια με θέα στον κήπο. Αριστερά, οι πόρτες ανοίγουν σε δυο δωμάτια με πρόσοψη στην οδό Πανεπιστημίου. Το πρώτο δωμάτιο στα δεξιά του διαδρόμου είναι της ραπτικής. Τα παντζούρια έχουν μείνει ανοιχτά με τις κουρτίνες τραβηγμένες στα πλάγια, στερεωμένες με χρυσά κορδόνια που καταλήγουν σε φούντες. Από το μεγάλο παράθυρο φαίνεται η «φυσική κουρτίνα» των δέντρων του κήπου. Στο φως της πανσελήνου, διακρίνονται καθαρά οι οροφολογραφίες στο ταβάνι: ο Λεωνίδας και η μάχη στις Θερμοπύλες. Ο ένας τοίχος είναι καλυμμένος με καθρέφτες «μπιζουτέ», οι οποίοι μεταμορφώνουν το μικρό δωμάτιο κάνοντάς

το να φαίνεται διπλάσιο. Στον απέναντι τοίχο, ένα ντουλάπι, στο ίδιο στίλ με τα υπόλοιπα επίπλα, κρύβει υφάσματα αχρησιμοποίητα ακόμα, κεντημένα τραπεζομάντιλα, σεντόνια και πετσέτες. Την επίπλωση συμπληρώνουν ένα τραπέζι, μια ραπτομηχανή «Σίνγκερ» κι ένας κομψός βελούδινος καναπές με δυο πολυθρόνες, όλα εξαιρετικού γούστου. Πάνω στη ραπτομηχανή έχει ξεχαστεί ένα καλάθι με σύνεργα ραπτικής κι ένα μισοτελειωμένο κέντημα σταυροβελονιά. Τα χρυσάνθεμα μέσα στο βάζο, αφού έδωσαν τον καλύτερο εαυτό τους, έχουν αρχίσει τώρα να ρίχνουν ένα ένα τα πέταλά τους πάνω στο τραπέζι.

Στο διπλανό δωμάτιο, τα κλειστά παντζούρια και οι ερημικά τραβηγμένες κουρτίνες αφήνουν έξω το φως του φεγγαριού. Τα επίπλα κρεβατοκάμαρας είναι εγγλέζικα από μασίφ καρυδιά, καλοφτιαγμένα και άνετα. Το τζάκι είναι σβηστό. Η αυστηρότητα κυριαρχεί παντού. Πάνω στο κομοδίνο ξεχωρίζουν η εικόνα της Παναγίας της Γλυκοφιλούσας, ψιλοδουλεμένη με πολύτιμες πέτρες, ένας ξύλινος σταυρός από τα Ιεροσόλυμα κι ένα λευκό πορσελάνινο βάζο με καπάκι. Δεν υπάρχουν πουθενά σημάδια γυναικείας ματαιοδοξίας, μόνο πάνω στην τουαλέτα ξεχωρίζει η πολυτέλεια ενός ακριβού σετ χτενίσματος από ταρταρούγα. Στο φαρδύ κρεβάτι κοιμάται ήσυχα μια γυναίκα. Φαίνεται μεσόκοπη. Ίσως πάνω από εξήντα. Είναι παχουλή, με καστανά μαλλιά που έχουν αρχίσει ν' ασπρίζουν. Το δέρμα της όμως είναι ακόμα λευκό και λείο, δίχως τα ανελέητα σημάδια του χρόνου. Παρ' όλη την ηλικία της, φαίνεται ακμαία, δυνατή και καλόγουστη μέσα στο σαρκώδες πάχος της. Έχει το ωραίο πρόσωπο μιας παρατεταμένης νιότης και αναπνέει με την ήρεμη ανάσα όσων έχουν μνήμη ανίκανη να θυμάται τις κακίες των άλλων.

Στο τρίτο δωμάτιο, μεγάλο και ευρύχωρο, οι οροφोगραφίες απεικονίζουν τον Θεμιστοκλή και τη ναυμαχία της Σαλαμίνας. Η πολυτελής κρεβατοκάμαρα έχει έπιπλα γαλλικά και αντικείμενα υψηλής αισθητικής. Όλα είναι διπλά: κρεβάτια, κομοδίνα, ντουλάπες, τουαλέτες. Δυο σεκρετέρ με κομψές καρέκλες, τοποθετημένα μπροστά στα παράθυρα, έχουν θέα στον κήπο. Στη γωνία στέκεται ένα καβαλέτο ζωγραφικής. Πάνω του στηρίζεται μια «θαλασσογραφία», η οποία περιμένει να προστεθούν οι τελευταίες πινελιές στον μαβή ορίζοντά της. Δίπλα, σ' ένα μικρό τραπέζι εργασίας, είναι ακουμπισμένα μια παλέτα, λαδομπογιές και πινέλα. Τα παντζούρια είναι κλειστά, οι κουρτίνες ανοιχτές και τραβηγμένες στα πλάγια. Στο τζάκι η φωτιά κοντεύει να σβήσει. Δυο νεανικά κορμιά διακρίνονται ξαπλωμένα. Δυο νεαρές κοπέλες, καστανές, με την υπεροψία της νιότης στα λεπτά χαρακτηριστικά των προσώπων τους, κοιμούνται ήρεμα.

Στην αριστερή πλευρά του διαδρόμου, το πρώτο δωμάτιο, με οροφोगραφίες από τη μάχη του Μαραθώνα, είναι επιπλωμένο με κομμάτια ακριβά, κομψά και λιτά. Στο τζάκι η φωτιά καίει ακόμα. Τα παντζούρια των παραθύρων είναι ανοιχτά και οι βαριές κουρτίνες, τραβηγμένες δεξιά κι αριστερά, αφήνουν την πυρακτωμένη πανσέληνο να φωτίσει την κοιμισμένη νεαρή καλλονή. Τα σκούρα ξανθά μαλλιά της, απλωμένα στο μαξιλάρι, φαντάζουν ασημένα. Το πρόσωπο είναι λευκό, το δέρμα φιλντισένιο. Οι μακριές βλεφαρίδες σκιάζουν σαν βεντάλια τα μάγουλά της. Η αναγεννησιακή ομορφιά της κόβει την ανάσα. Φαίνεται να ανήκει σ' εκείνες τις γυναίκες οι οποίες, μπαίνοντας σ' ένα δωμάτιο, το φωτίζουν τόσο πολύ ώστε, όταν φεύγουν, αφήνουν όλους στο σκοτάδι. Κοιμάται ανήσυχα απόψε. Στριφογυρίζει στον ύπνο της. Ξεσκεπάζεται. Η γύμνια της

λάμπει. Τα στήθη της κάτω από το νυχτικό είναι στητά και εκθαμβωτικά, οι γάμπες της μακριές και λεπτές, καλυμμένες από χνουδι χρυσαφένιο, οι γλουτοί στρογγυλοί και σκληροί σαν μπάλες, και είναι αδύνατο να την δει κανείς ξαπλωμένη και να μην την επιθυμήσει.

Στο διπλανό δωμάτιο, μια γυναίκα ξαγρουπνάει. Έχει εδώ και χρόνια γνωρίζει την αϋπνία των μικρών ωρών. Οι λάμπες των κοιμηθίων είναι αναμμένες. Το κρεβάτι είναι ακόμα στρωμένο. Πάνω στο σεκρετέρ μια επείγουσα αλληλογραφία έχει ανάγκη να διεκπεραιωθεί άμεσα. Υπάρχουν ανοιγμένα χαρτιά με λογαριασμούς που απαιτούν να πληρωθούν, υποθέσεις οι οποίες ζητούν την άμεση λύση τους, αλλά και μια πρόσκληση με τον χρυσό βασιλικό θυρεό για τον καθιερωμένο μεγάλο χορό των Ανακτόρων της 2ας Ιανουαρίου. Ανεπαίσθητη θλίψη επικάθεται πάνω στα έπιπλα σαν σκόνη. Η γυναίκα έχει περάσει τα σαράντα. Είναι μεγαλοπρεπής, με βλέμμα που επιβάλλει τη σιωπή, ωραία, αλλά με μια ομορφιά εξ ορισμού σκυθρωπή, η οποία φαίνεται να έχει παραδοθεί τώρα σε μια σιωπηλή φθορά. Σηκώνεται, πηγαίνει μέχρι το παράθυρο. Το ανοίγει. Σκύβει και αφήνει το βλέμμα της να κατηφορίσει τη φωτισμένη οδό Πανεπιστημίου. Τα φανάρια του δρόμου είναι όλα αναμμένα. Ακόμα και οι γαζίες των πεζοδρομίων, συνήθως αφρόντιστες και σκονισμένες, φαίνονται ωραίες απόψε. Είναι αργά. Περασμένες τρεις. Ο κόσμος διασκεδάζει ακόμα στην πλατεία Συντάγματος. Η γυναίκα ακούει τον ήχο από τα πέταλα των αλόγων, καθώς σέρνουν τις άμαξες των ξενύχτηδων. Η πόλη απλώνεται μέχρι εκεί που φτάνει το μάτι της. Η νύχτα είναι φεγγαρόλουστη. Δεν αντέχει τόσο φως. Ας της κάνει κάποιος τη χάρη να σβήσει από τον ουρανό την πανσέληνο απόψε! Από τη συνοικία της Νεάπολης, συνοικία των φοι-

τητών, των λογοτεχνών, των ποιητών και πηγή της λαϊκής μουσικής της Αθήνας, κανταδόροι ακούγονται να τραγουδούν μελωδίες του έρωτα. Η γυναίκα νιώθει τις γραμμές των οριζόντων αδιαπέραστες. Αυτή η νύχτα δε λέει να τελειώσει! Κλείνει βιαστικά το παράθυρο. Φαίνεται να την ενοχλούν οι μουσικές και τα τραγούδια. Το κρύο έχει προλάβει να εισχωρήσει στο δωμάτιο. Πλησιάζει στο τζάκι. Σκαλίζει τις στάχτες και προσπαθεί ν' αναστήσει την πεθαμένη φωτιά. Προσθέτει ξύλα. Και να, οι σπίθες πετάγονται ολόγυρα. Οι φλόγες φωτίζουν το δωμάτιο και ζεσταίνουν την αφάνταστη μοναξιά της. Η γυναίκα αναστενάζει. Τυλίγεται στη ρόμπα της και κάθεται στην πολυθρόνα μπροστά στο αναμμένο τζάκι. Θα ήθελε να μπορούσε να κλάψει, έχει όμως δάκρυα λίγα. Από το παράθυρο μπαίνει βίαια η ασημένια νύχτα. Ο ουρανός απόψε της φαίνεται αδιάφορος. Νιώθει την ανάγκη να φωνάξει «βοήθεια» και η φωνή που βγαίνει από τα έγκατα της υπαρκτής της είναι σκοτεινή και τραχιά.

Εκείνο το ξημέρωμα της 1ης Ιανουαρίου του 1902, η Κατίγκω Αλφιέρι, το γένος Χρυσολωρά, καθισμένη στην πολυθρόνα μπροστά στο αναμμένο τζάκι, με την καρδιά βαριά σαν ένα σακί με πατάτες και το βλέμμα χαμένο στις οροφωγραφίες του Λύτρα, ένιωθε μόνη, γερασμένη και ξοφλημένη. Κοίταξε το βαμβακερό νυχτικό της μέσα από τη μάλλινη ρόμπα και θυμήθηκε εκείνα τα άλλα που φορούσε παλιά, τα δαντελένια, τα οποία άφηναν ακάλυπτα τα λεπτά μπράτσα, τους στρογγυλούς ώμους και το στήθος της, που κάποτε βρισκόταν στη σωστή του θέση. Ξαφνικά, από τον αφαλό μέχρι το κεφάλι, ένιω-

σε ένα διάχυτο κάψιμο εσωτερικό, το οποίο εξαφανίστηκε γρήγορα, αφήνοντας έναν γλιαρό ιδρώτα σε όλο της το κορμί. Έκανε αέρα με τη βεντάλια που έβγαλε από την τσέπη της ρόμπας της και σκέφτηκε πως, τελικά, καμιά από τις συμφορές της ζωής δεν μπορεί να συγκριθεί με την απώλεια των οιστρογόνων.

Μια φορά κι έναν καιρό, για την Κατίγκω Χρυσολωρά-Αλφιέρι το «ξυπνάω» και το «σηκώνομαι αμέσως από το κρεβάτι» ήταν δυο ρήματα με την ίδια έννοια και την ίδια κίνηση. Εδώ και μήνες, πάει ήδη ένας χρόνος, με όλο το βάρος της καθημερινότητας –της ζωής καλύτερα–, της ήταν αδύνατο να σηκωθεί από το κρεβάτι το πρωί και ν' αρχίσει να ζει. Πολλές φορές, όταν ούτε η μνήμη της μπορούσε να την παρηγορήσει, επιθυμούσε να εξαφανιζόταν μαζί με όσα την περιείχαν ή να είχε τη δυνατότητα να μείνει για πάντα στο κρεβάτι να παρακολουθεί τις σκιές της μέρας, όπως άλλαζαν χρώματα πάνω στους τοίχους, στο ξέφτισμα της ταπετσαρίας, στους σκοτεινούς όγκους των επίπλων του δωματίου της. Να την ξέχναγαν όλοι, να την άφηναν ήσυχη, ξαπλωμένη στο κρεβάτι, να φαντάζεται τις ένδοξες μάχες των Ελλήνων εναντίον των Περσών, όπως απεικονίζονταν στο ταβάνι με τις οροφογραφίες του Λύτρα, και ν' ακούει τα βήματα της Ζαμπέτας στη σκάλα να της φέρνει το καθιερωμένο φλιτζάνι τσάι, το πρώτο της μέρας, όπως μερικά χρόνια πριν, τον καιρό που η ίδια την προσέλαβε να φροντίζει το σπίτι της οδού Πανεπιστημίου, μόλις είχαν μετακομίσει στην Αθήνα από το Μονρεάλε του Παλέρμου* της Σικελίας, χήρα τότε η Κατίγκω Αλφιέρι, το γένος Χρυσολωρά, από σπουδαία οικογένεια του Βυζαντίου, με τρεις

* Πάνορμος: αρχαία Ελληνική αποικία στη Σικελία.

έφηβες κόρες και τη θεία Κοκόνα Κρυσταλλένια απομεινάρι της προίικας της.

Απόψε, περισσότερο από κάθε άλλη φορά, για να μην αντιμετώπισει το παρόν με τα προβλήματά του, είχε ανάγκη ν' αφήσει τον νου της ελεύθερο να ταξιδέψει στο παρελθόν, στις παραμικρές λεπτομέρειες, μηρυκάζοντας αργά τη θλιμμένη γεύση της νοσταλγίας. Όμως, σε ποια εποχή να ταξιδέψει, τι να θυμηθεί, από πού ν' αρχίσει, αφού όπου και να έψαχνε έβρισκε κενό, απουσίες, ταπεινώσεις και αγωνία; Ανεξάντλητη η ποικιλία του πόνου! Μόνο παλιά, πολύ παλιά, ίσως να υπήρξε αληθινά ευτυχισμένη, όμως εκείνο το παρελθόν είχε χαθεί και το μόνο που της απέμεινε από το ιλιγγιώδες πέρασμά του από τη ζωή ήταν η θεία της η Κοκόνα Κρυσταλλένια και οι τρεις κόρες της. Βέβαια, οι θυγατέρες της ανήκαν σε ένα κοντινότερο παρελθόν, πονεμένο στο μεγαλύτερο μέρος του, όπως είναι πάντα το μέγαλωμα, η ενηλικίωση, ενώ η θεία της ανήκε ολοκληρωτικά σ' εκείνη την ευτυχισμένη εποχή όταν παιδούλα δώδεκα χρόνων η Κατίγκω, πριν σηκωθεί από το κρεβάτι κι ενώ ο καθαρός ουρανός της αυγής άφηνε στα μάτια της τα αποτυπώματα των αστεριών της νύχτας, άκουγε τον πατέρα της, τον άρχοντα Εμμανουήλ Χρυσολωρά, που έτρεμαν μικροί και μεγάλοι, να φωνάζει τα σκυλιά και να παραγγέλνει στον σταβλίτη να ετοιμάσει τα άλογα για να πάει για κυνήγι στην περιοχή του Ελαιώνα της Αθήνας, προς τον πύργο του Χατζή-Αλί Χασεκή.

Είχαν έρθει από την Κωνσταντινούπολη στην Αθήνα, το 1870, ο άρχοντας Εμμανουήλ Χρυσολωράς, σπουδαίος επιστήμονας και προσωπικός γιατρός του σουλτάνου, μαζί με τις δυο του κόρες, τη Μαργίολα και την Κατίγκω. Είχαν χάσει τη μητέρα τους και τον νεογέννητο αδερφό τους στην επιδημία βαιϊό-

λου* που σάρωσε την Πόλη, άρπαξε παιδιά και ξεκλήρισε οικογένειες ολόκληρες. Ο Εμμανουήλ Χρυσολωράς δεν μπόρεσε να σώσει τους δικούς του. Αδύναμος και ανεπαρκής μπροστά στο μοιραίο, έχασε πρώτα τον γιο του και μια βδομάδα αργότερα τη γυναίκα του, τη Θάλεια Τζαφέρη, μια ωραία Υδραία που είχε αφήσει εποχή στα νιάτα της και την οποία ο Εμμανουήλ Χρυσολωράς είχε παντρευτεί από έρωτα, όταν την γνώρισε σ' ένα από τα ταξίδια του στην Αθήνα. Ταξίδευε συχνά ο Χρυσολωράς εκείνα τα χρόνια. Γεννημένος στην Κωνσταντινούπολη, είχε έρθει στην Αθήνα για πρώτη φορά το 1843 ως μέλος της επιτροπής για την ανέγερση του Νοσοκομείου Οφθαλμιώντων, το οποίο, όταν εγκαινιάστηκε αργότερα, το 1854, μετονομάστηκε σε Οφθαλμιατρείο Αθηνών. Είχε μείνει για καιρό στο «Ξενοδοχείο των Ξένων», επί της οδού Φιλελλήνων, από τα πρώτα ξενοδοχεία της Αθήνας, και έπεσε πάνω στον εθνικό ξεσηκωμό των «Αυτοχθόνων», οι οποίοι διαδήλωναν με μαύρες σημαίες εναντίον των «Ετεροχθόνων», που ήταν Έλληνες κι εκείνοι, νεοφερμένοι στην Αθήνα από χώρες με μεγάλες ελληνικές παροικίες, τους οποίους και αποκαλούσαν «ξένη ακρίδα». Οδομαχίες και διαδηλώσεις είχαν δώσει μια όψη εμπόλεμης κατάστασης στην Αθήνα του 1843.

«Έλληνες είμαστε όλοι. Αδέρφια! Ας μη μαλώνουμε μεταξύ μας», φώναζαν οι πιο ψύχραιμοι.

«Παίρνουν τα πόστα που προορίζονται για εμάς. Εμείς περάσαμε όλη την μπόρα της επανάστασης και τώρα έρχεται “η ξένη ακρίδα” και κλέβει τις δουλειές οι οποίες ανήκουν δικαιοματικά σε εμάς!» διαμαρτύρονταν, με μίσος θανάσιμο, όσοι θεωρούσαν τους εαυτούς τους πραγματικούς Αθηναίους.

* Ανεμοβλογιά.

Αθήνα, 1902. Η Λάουρα Αλφιέρι, κοντέσα του Μονρεάλε της Σικελίας και απόγονος των Χρυσολωράδων του Βυζαντίου, μια γυναίκα απaráμιλλης ομορφιάς, αναγκάζεται να παντρευτεί τον ταπεινής καταγωγής αλλά ζάπλουτο Ζακυνθινό Φίλιππο Ρώμα. Τον αποκαλεί με θυμό «καρβουνιάρη» και «ανορθόγραφο βάτραχο», μια και ο γάμος γίνεται για να σώσει την οικογένειά της από την οικονομική καταστροφή. Όμως, δίχως να το καταλάβει, ο βάτραχος θα μεταμορφωθεί σταδιακά σε πρίγκιπα μέσα στην καρδιά της...

Η Φιλομήλα Λαπατά μάς ξεναγεί στην «πόλη των πόνων» και μας χαρίζει τις ιστορίες ενός πλήθους αξέχαστων ηρώων: από την Κατίγκω Χρυσολωρά και την αδερφή της Μαργιόλα, τον ψυχίατρο και καθηγητή του Πανεπιστημίου της Αθήνας, Αριστεΐδη Μπαλτατζή, τον κόντε Φραγκίσκο Αλφιέρι, τη θεία Κοκόνα Κρυσταλλένια και άλλα πρόσωπα, ανυποψίαστους κληρονόμους της μνήμης, στους οποίους η συγγραφέας δίνει ζωή με μια γλώσσα έντονη, γεμάτη ήχους, φωνές και χρώματα.

*Ένα μυθιστόρημα με φόντο την κοσμοπολίτικη
Αθήνα της Μπελ Επόκ. Μια ιστορία γεμάτη ιστορίες.*

*Μια θυσία που προκαλεί ένα μεγάλο πείσμα
κι έναν μεγάλο έρωτα, ίντριγκες, μίσση και πάθη,
μικρές ζωές και μεγάλα πεπρωμένα.*

ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗ

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ
psychogios.gr

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 31598